

ORGANIZATOR OTWARTYCH PRACOWNI NA MAZURACH
Bartłomiej Rutkowski, Jolanta Rejs, Grażyna Falińska-Hareza, Ita Hareza

1

Stowarzyszenie Nasze Talki

Talki 51, Wydminy

📞 797 721 779
784 231 053

📧 grafelinska@gmail.com
jolantarejs@gmail.com

🔦 Otwarte Pracownię na Mazurach
Stowarzyszenie "Nasze Talki"

🌐 @otwarte_pracownie_na_mazurach

🔗 otwartepracownie.com
naszetaki.pl

Numer konta: 43 2030 0045 1110 0000 0395 4700
KRS: 000039985
NIP: 8451936699
REGON: 280328781

W siedzibie stowarzyszenia zapoznasz się z naszą działalnością. Chętnie porozmawiamy o ewentualnej współpracy, wsparciu i możliwościach rozwoju Otwartych Pracowni na Mazurach.

Stowarzyszenie „Nasze Talki” to organizacja pozarządowa, działająca na terenie mazurskiej wsi Talki, położonej w gminie Wydminy (pow. giżycki). Od 2008 roku wspólnie chronimy krajobraz, integrujemy lokalną społeczność, organizujemy wydarzenia kulturalne. Naszą misją jest wspieranie zrównoważonego rozwoju otoczenia bliskiego naszemu sercu. Chcemy by wieś Talki i całe Mazury były miejscem dobrym do życia, aktywnym i otwartym, przyjaznym ludziom i naturze.

CERAMIKA, WIKLINA, ALTERNATYWNE BUDOWNICTWO / Jurek i Liwia Fiedoruk

8

Pracownia Lipowa

Mączce 2B, Elk ś Łódź

📞 694 935 558

🕒 sob.-nd. 9.00-17.00

✉ gamarczarejurek@gmail.com

📍 Pracownia Lipowa

🌐 @pracownialipowa

W Pracowni Lipowej, zbudowanej własnoręcznie przez Jurka, poznasz pracę i życie pełnoetatowych rzemieślników.

MALARSTWO, MULTIMEDIA

9

Paula Jaszczyk

Ogródek 38, Orzysz

📞 501 116 110

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ paulajaszcz@gmail.com

🔦 Paula Jaszczyk ArtGallery

🌐 @ogrodek_sztuki

W mazurskiej pracowni artystki obejrysz obrazy będące zapisem artystycznych poszukiwań nad różnymi formami dialogu, zestawienia znaczeń, kształtów, kolorów.

CERAMIKA / Karolina Obloczyńska-Burcz

18

Burczyńska

Dłużec 47F, Piecki ś

📞 696 037 577

🕒 pt. 15.00-18.00
sob.-nd. 11.00-19.00

✉ burczynska@onet.eu

🔦 Burczyńska Ceramika

Odwiedzisz pracownię ceramiki położoną w pięknym, malowniczym miejscu w sąsiedztwie stadniny koni.

CERAMIKA, RZĘZBA / Mirosław Kaziński

19

BOHO ceramika

GOSICINIE Dłużec 47F, Piecki ś

📞 514 677 930

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ bohoceramika@gmail.com

📍 Boho

Ceramika dekoracyjna, opracowywana intuicyjnie z potrzeby przeniesienia myśli na materię. Organiczne, białe formy przestrzenne lepiące w oparciu o właściwości mas szklanych. Autorka w swych pracach bada granice między precyzją a przypadkiem.

CERAMIKA / Grażyna Lachowicz

28

Ogniem Malowana

ul. Traugutta 4/1, Giżycko

📞 606 851 869

🕒 sob. 10.00-18.00
nd. 10.00-16.00

✉ ceramika@ogniemmalowana.pl

🔦 Adriana Umińska

🌐 @umińskaadriana

Poznasz tu tworzone ręcznie unikatowe przedmioty – głównie ceramikę użytkową, gotową do nabycia. Dowiesz się także jak powstają zarówno praktyczne naczynia, jak i artystyczne „kurzopasy i dumstojski”.

CERAMIKA, RZĘZBA / Marta Cierlik

36

Pracownia Rzeźby Portretowej

ul. Mazurska 19, Kętrzyn

📞 668 094 073

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ martacierlik@gmail.com

🔦 Martacierlik

🌐 @Martacierlik

🔗 martacierlik.com

Zanurzysz się w glinie, marzeniach i świecie wewnętrznych obrazów; w przestrzeni, gdzie materia spotyka emocje, a codziennie ustępuje wyobraźni. Artystka dekonstruuje anatomię, traktuje ciało jako nośnik ekspresji opowieści.

MALARSTWO, RYSUNEK, LINORYT

37

Adriana Ewa Umińska

GOSICINIE ul. Mazurska 19, Kętrzyn

📞 796 192 632

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ uminskaadriana@gmail.com

🔦 Adriana Umińska

🌐 @uminskaadriana

Czekaj wyjątkowe spotkanie z malarstwem i grafiką skoncentrowaną na figurze i emocjonalności człowieka. W portretach, aktach i scenach rodzajowych artystka poszukuje psychicznej głębi i szerokości.

RYSUNEK I MALARSTWO / Ita Hareza

2

Galeria in Talkach

Talki 51, Wydminy

📞 796 153 824

🕒 pt.-nd. 12.00-20.00

✉ ita.hareza@gmail.com

🔦 Ita Hareza Galeria w Reszu

🌐 @ita_hareza

🔗 www.itahareza.com

Znajdziesz tu rysunki i obrazy związane tematycznie z wodą, w domu będącym żywą galerią rzeźb i mebli Andrzeja Harezy - Zygacza (1952-2022).

RZEŻBA / Andrzej Renes

11

Renesowo

Nowe Guty 64, Orzysz ś

📞 501 063 913

🕒 sob.-nd. 12.00-18.00

✉ renes.andrzej@gmail.com

W pracowni artysty, autora wielu prestiżowych statuetek obejrysz rzeźby pomnikowe, popiersia, a także projekty i modele wielkoformatowych realizacji.

CERAMIKA, HAFT KRZYŻYKOWY / Iwona Dadasiewicz

20

Burza w mózgu

ul. Zwycięstwa 40, Piecki ś

📞 691 870 833

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ iwonardasiewicz@gmail.com

🔦 Burza W Mózgu

🌐 @burza.wmozgu

Znajdziesz tu rękodzieła tworzone z pasji, wyobraźni i odrobiny twórczego chaosu.

CERAMIKA, MALARSTWO / Regina Danuta Bielecka

30

Dan-Det Pracownia Ceramiczna

ul. Kazimierza Wielkiego 6, Giżycko Łódź

📞 692 864 836

🕒 sob.-nd. 12.00-19.00

✉ reginabielecka@wp.pl

🔦 Pracownia Hobbyistyczna Dan - Det

W kolorowym, ceramicznym świecie zobaczysz biżuterię, kwiaty, postaci ludzi i zwierząt, a także malowane kwiaty i pejzaże.

CERAMIKA, PŁYTKI CERAMICZNE / Lukasz Klimke

14

Kafloteka

Orzyny 120, Dźwierzuty ś

📞 577 519 846

🕒 sob.-nd. 12.00-20.00

✉ pracownia.kafloteka@gmail.com

🔦 Kafloteka

🌐 @kafloteka

🔗 kafloteka.pl

Zobaczysz jak wygląda rzemieślnicza produkcja płytek ceramicznych oraz będziesz mieć możliwość wykonania własnoręcznie kafła mazurskiego.

HAFTE / Marta Krajewska

5

Biżuteria z haftem

ul. Kwiatowa 6, Stare Juchy ś

📞 692 234 394

🕒 sob.-nd. 10.00-20.00

✉ bokkse@wp.pl

🔦 Biżuteria z haftem/Embroidered jewelry

🌐 @embroidered.jewelry

Poznasz niszącą dziedzinę rękodziela i zobaczysz jak przebiega proces poszukiwania własnego, niezwykłego języka malarskiego.

MALARSTWO, ILUSTRACJA, SITODRUK, ANIMACJA / Anna Trzpił-Zagórska

15

Sitowie Arthouse

Choszczewo 57, Sorkwity ś

📞 501 039 325

🕒 sob.-nd. 14.00-20.00

✉ a.trzpilzagorska@gmail.com

🌐 @an.zagorska, @sitowie_arthouse

🔗 @myteatrinilustracji

W pracowni Sitowie poznasz technikę sitodruku, obejrzyj książki artystyczne, ilustracje i poczniesz, a także zajrzysz do szkiców pełnych osobistych historii twórczych poszukiwań. Dowiesz się czym jest teatr kamishibai, obejrzyj animowany teledysk i być może zrobisz udane zakupy.

MALARSTWO

24

Janina Knap

ul. Widokowa 6, Rydzewo ś

📞 502 278 892

🕒 pt.-nd. 11.00-19.00

✉ knapart@hot.pl

🔦 Janina Knap

W klimatycznej pracowni malarki obejrzyj obrazy tematycznie związane z regionem.

AKWARELA / Paulina Polcyn-Nowack

[illegible]

Robert Klimke

Nazwy wodne we wsi Talki i ich etymologia – refleksy wody i refleksje historia

Urocz mazurska miejscowość Talki, zapisana jako *Talken* po raz pierwszy pojawiła się na kartach historii w 1507 r. Mieszkańcy otrzymali prawo do połowu ryb na własne potrzeby, małym sprzętem, w wodach stojących na terenie wsi, jednakże pod groźbą wysokiej kary zakon krzyżacki zakazał zmiany biegu strumienia oraz ich blokowania w celach połowowych.

Początkowo Talki miały 20 łanów ziemi z czego 2 należały do sołtysa. W 1599 r. obszar znacznie się powiększył, gdyż liczył już 40 łanów (ok. 672 ha), w tym 4 sołectkie (ok. 672 ha). Łany sołectkie były zwolnione od podatków i innych powinności. W późniejszych latach obszar wsi nie ulegał już zmianom i liczył 40 łanów, co odnotował między innymi wybitny kartograf w służbie elektora Prus Józef Naronowicz-Narowski na mapie starostwa łeckiego powstałej w latach 60. XVII w.

Bardzo ciekawa jest etymologia wsi Talki. W spisanym w XIV w. rzw. „słowniku cbląskim” zawierającym 802 słowa z języka pruskiego i ich niemieckie odpowiedniki występuje wyraz **talkinikis (talkinikis)* oznaczający wolnego chłopca, gospodarza, czy włóciannina. Wojciech Smoczyński – autor „Słownika etymologicznego języka litewskiego” oznajmia, że wyraz *talki* oznacza „wzajemną bezinteresowną pomoc w gospodarstwie, zwłaszcza w pilnych pracach polowych, pomoc sąsiedzką”. Smoczyński litewskie słowo *talki* wiąże z *talkininkas* oznaczającego uczestnika pomocy dobrosąsiedziej, a także z prasłowiańskim **tolka*, od którego pochodzi polski wyraz „tłoka”. Wybitny polski historyk i etnograf Zygmunt Głogier pisał, że tłoka to był piękny słowiański obyczaj ludu rólniczego. Cechował on sąsiedzką, wzajemną i ludzką uczynność naszych przojców, gdyż polegał na bezpłatnej pomocy niesionej przez gromadę sąsiadów, który się odwdzięczał poczęstunkiem, biesiadą i gorosowicą służenia wzajemnie, gdy była potrzeba niesienia pomocy.

Nazwa Talki prawdopodobnie jest potwirdzeniem osadnictwa litewskiego w Prusach. Wydaje się, że pierwsi mieszkańcy wsi przybyli z Litwy. Osadnictwo wiejskie na Mazurach od XV w. rozwijało się głównie dzięki ludności napływowej z północnego Mazowsza i właśnie z Litwy. Powierdzaż to mogą także nazwy miejscowe z głównym rdzeniem „talka”, które występują głównie na Litwie, np.: Talkuny, dzisiaj Talkūnai, koło Alytusa (Olity), Talkuny koło Trok, a także na północno-zachodniej Białorusi: Talkowo, Talkiszki, czy rzeka Talka.

Miejscowe hydronimy

W dokumencie z 1507 r. potwierdzającym powstanie wsi Talki wymienione jest jezioro Pamir, które zostało zapisane *Pamyr oder Anbanern*. W kolejnych dokumentach pojawiają się nazwy *Pamer* czy *Pammer*. Na mapie *Prussiae das ist des Landes zu Preussen* opracowanej w 1576 r. przez Caspara Hennebergera mamy rozróżnienie, gdyż kartograf odnotował „Duży Pamer” (G. *Pamer*) i „Mały Pamer” (K. *Pamer*) – czyli dzisiejsze jezioro Pamerkek, nad którym położone są Talki. W 1595 r., przy kolejnej edycji tejże mapy Prus Caspar Henneberger dołączył opis jezior i wód płynących. Ponownie znalazły się tam jeziora Pamer i Pamerkek (*Pammer See Klein u. Gross*). Na siedemnastowiecznej mapie Narońskiego *Districus Leensis* Pamerkek zapisany został, jako *Kleine Pomer See*. Autor mapy zaznaczył w Talkach trzy stawy, jednakże bez nazw własnych. Od XIX wieku do 1915 r. utrzymała się nazwa miejscowego jeziora, jako Pammer i Pammerkek. Z jeziora Pamer wypływa struga, która na niemieckich mapach sztabowych nazwana jest Pammer Fluß. Wpływała ona do dużego jeziora Staswińskiego, które w połowie XIX w. zostało osuszone. Wspomniany ciek w przeszłości nazywany był przez miejscową ludność Pameraśka Struga. Obecnie na większości map zanikła pierwotna nazwa, a w jej miejsce pojawiła się rzeczka Stawinka.

Etymologia nazwy Pamer nie jest do końca jasna. Do tej pory nie była ona przedmiotem badań językoznawców. Z pewnością ma ona korzenie w języku pruskim. Odnotowana jest także wieś o nazwie Pamer (później Pammer) leżąca niedaleko krzyżackiego zamku w Baldze. Analizując pierwszy pojawiający się zapis jeziora z 1507 r. *Pamyr oder Anbanern*, można odnieść wrażenie, że osoba spisująca dokument popełniła pomyłkę. Dopisek *Anbanern* w języku niemieckim oznaczał dosłownie „przy chorągwi”. W późniejszych latach nazwa *Pamyr oder Anbanern* już się nie pojawia. Moim zdaniem nazwa Pamer nawiązuje do pruskiego wyrazu *pamerit, panitir* – co znaczy „rozmyślać”. Powiązany jest z pruskim *panitronas* – „myśli”. Nie można wykluczyć, że dla Prusów – dawnych mieszkańców tej ziemi okolice jezior Pamer i Pamerkek były zacisznym, ustronnym miejscem sprzyjające refleksji, taką naturalną „świątynią dumania”.

W Talkach przy zabudowaniach wiejskich mamy trzy stawy, które już w XVII w. zostały oznaczone na mapie Narońskiego, jednakże ich nazwy po raz pierwszy zarejestrowano dopiero w latach 50. XX w. Wspomniane zbiorniki wodne połączone są ze sobą niewielką strugą, która wpływa do jeziora Pamerkek. Najwyżej położony zbiornik nazywa się Stawek, kolejny Talecki Staw (lub Talki) i ostatni to Osiołek. Obecnie największym z nich jest Osiołek (1,5 ha). Talecki Staw obecnie liczy ok. 0,95 ha, zaś Stawek ok. 0,4 ha. Nazwa Osiołek nawiązuje do zwierzęcia osła. Prawdopodobnie wiejskie osiołki bywały przy tej wodzie co pozostawiało ślad w miejscowej mikrotoponii. Władze powiatowy Aleksandra Brücknera mawia „osie”, dawniej stawisko, pochodzi od niemieckiego wyrazu *stauen*, co znaczy „spiętać”, „zamować”, a także „zastawić” – czyli utworzyć miejsce właściwe dla wody stojącej, gdzie ryby można hodować i w razie potrzeby wodę spuścić.

Pamer – *pamerit* – czyli „rozmyślać”

Być może tutaj przed wiekami, na rubieżach Galindii i Jąćwieży pruski kapłan lub wajdelota stał nad brzegiem jeziora Pamer. Wpatrzony w taflę wody, w refleksy światła, w drżące odbicie swojej twarzy. O czym on dumał? Czy jego myśli byłyby dla nas jeszcze zrozumiałe?

Z pewnością dzisiaj siedząc na pomoście jeziora Pamer czy Pamerkek możemy się pochylić z myślami nad zmianami hydrologicznymi. A wygląda na to, że od wieków krajobraz ten uległ wielkim zmianom. W średniowieczu wspomniane wyżej jeziora stanowiły jeden zbiornik wodny. W czteret dzisiaj położone są na tym samym poziomie wynoszącym 166 m n.p.m. Stąd w dokumentach z I połowy XVI w. występuje włącznie jedno jezioro – Pamer. W 1576 r. na mapie Caspara Hennebergera pojawiło się po raz pierwszy jezioro Pamerkek (Mały Pamer), jako osobny zbiornik wodny. Analizując powierzchnię obu jezior widać, że na przestrzeni ostatnich 70 lat uległa ona zmniejszeniu. W latach 50. XX w. tafla wody jezior Pamer i Pamerkek wynosiła odpowiednio 72,26 ha i 19,50 ha. Na początku XXI w. odnotowano, że Pamer ma 60,50 ha, zaś Pamerkek 13,20 ha. Szczególnie widać to na przykładzie drugiego z jezior, którego powierzchnia zanotowała w tym czasie regres o 30%. Zmniejszeniu uległa też tafla wody na trzech stawach w Talkach. Osiołek dawniej miał 2 ha, dzisiaj 1,54 ha. Najbardziej ucierpiał najwyżej położony Stawek, który obecnie ma ok. 0,40 ha. Dawniej jego powierzchnia liczyła ok. 2,30 ha, a to świadczy o zmniejszeniu lustra wody o ponad 80%.

Zmiany hydrologiczne w okolicy głównie są efektem prowadzonych w przeszłości melioracji. Dla przykładu, w 1845 przy budowie kanału osuszenia jeziora Staswińskiego zatrudniono 30000 robotników. Przez spuszczenie wody z tego zbiornika uzyskano aż 2804 pruskich morgi łąki. Biorąc pod uwagę, że 1 morga pruska – 0,567 ha, to dawało łącznie ok. 1589,87 ha. Zlikwidowanie jeziora Staswińskiego miało i nadal ma negatywny wpływ na poziom wód w jeziorach Pamer i Pamerkek. Głównym powodem takiej polityki państwowej w XIX w. było osuszenie mokradła, bagien i phtszych jezior w celu uzyskania łąk do wypasu bydła. Zysk z dzierżawy w ten sposób uzyskanych terenów rolnych pobierało państwo pruskie. Zagospodarowane w ten sposób pieniądze pokryły między innymi koszty przygotowania do wojny prusko-francuskiej w 1870 r. Prace melioracyjne prowadzono także po 1945 r. Dzisiaj skutkiem dalszego obniżania wód gruntowych jest masowa wycinka lasów i postępujące zmiany klimatyczne.

Największym uszczerbkiem dla stanu wód w jeziorach jest grabieżcza polityka człowieka, który począwszy od połowy XIX w. w sposób pragmatyczny poszerza swoje władania. Z jednej strony staramy się odzyskać stawy, które spowodowała melioracja; torfowisk, osuszenie rozległych i mniejszych jezior, obniżanie poziomu rzek i kopanie sztucznych kanałów. Próbujemy przywrócić dawny ekosystem hydrologiczny, ale niestety niektóre zmiany zaszły już za daleko i nie da się ich uratować.

Bibliografia:

Białuński Grzegorz, *Siedlungsseen im Bereich der Großen Masurischen Seen vom 14. Bis zum 18 Jahrhundert – Amter Lözen und Rhein*, Hamburg 2005.
Brückner Aleksander, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa 1993.
Chojński Adam, *Katalog jezior Polski*, Toruń 2006.
Elbing Vocabulary, [w:] *Old Prussian written monuments*, opt. L. Palmaitis, Kaunas 2007.
Głogier Zygmunt, *Encyklopedia stąmpolska ilustrowana*, t. 4, Warszawa 1972.
Klimke R., *Zmiany hydrologiczne na obszarze Warmii od średniowiecza do czasu nowożytnych*, [w:] *Biuletyn Pras Kółkowskich*, red. W. Zawadzki, Bydlin 2002, s. 77-94.
Leyding Gustaw, *Słownik nazw miejscowych okręgu mazurskiego, cz. II nazwy fizjograficzne* (Głogówianin), Poznań 1939.
Lecton Bonawentura, red. L. Palmaitis, Kaunas 2007.
Naronowicz-Narowski Józef, *Districus Leensis*, ok. [1660-1676], Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, Berlin-Dahlem, XX, HA, sign. F 10.323.
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 12, Warszawa 1892.
Smoczyński Wojciech, *Słownik etymologiczny języka litewskiego*, Wilno 2007.

Materiały kartograficzne:

Geoportala
Henneberger Caspar, *Prussiae das ist des Landes zu Preussen*, Königsberg 1576.
Mapy [w:] *69, Arty, 1570-1600*, 1891.
Mędrsiński W 2008. *Widmienie*, 125 000, 1932.
Naronowicz-Narowski Józef, *Districus Leensis*, ok. [1660-1676], Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, Berlin-Dahlem, XX, HA, sign. F 10.323.

